

Araştırma Makalesi

Lise Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Durumlarının Dinî İnanç ve Ahlaki Olgunluk Düzeylerine Göre Yordanması

Halil Ekşi¹
Marmara Üniversitesi

Muhammed Çiftçi²

Öz

Araştırmada lise öğrencilerinin dini inanç ve ahlaki olgunluk düzeyleri ile problemlı internet kullanımları arasındaki ilişkileri ortaya koymak amaçlanmıştır. 224'ü kız (%57,60), 165'i erkek (%42,40) toplam 389 lise öğrencisinin katıldığı çalışmada, Problemlı İnternet Kullanım Ölçeği, Dini İnanç Ölçeği, Ahlaki Olgunluk Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu ile veriler toplanmıştır. Ülkemizde problemlı internet kullanımını yordayan değişkenleri tespit etmeye yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve bu araştırmaların ancak son yıllarda yapılmaya başlandığı görülmektedir. Buradan hareketle ülkemizde problemlı internet kullanımını yordama gücüne sahip değişkenleri tespit etmeye yönelik araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir. Çoklu doğrusal regresyon analizi ve Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile ulaşılan bulgular lise öğrencilerinde ahlaki olgunluğun problemlı internet kullanımının önemli bir yordayıcısı olduğunu, dini inanç düzeyinin ise öğrencilerin problemlı internet kullanımları ile bir ilişkisinin olmadığını göstermiştir. Bu sebeple problemlı internet kullanımını önlemeye yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde ve daha sonra yapılacak çalışmalarda, bireylerin ahlaki olgunluklarının dikkate alınmasının önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Problemlı İnternet kullanımı • Dinî inanç • Ahlaki olgunluk • Lise öğrencileri • İnternet

1 Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Kadıköy 34722 İstanbul.
Eposta: halileksi@marmara.edu.tr

2 Yetkilendirilmiş yazar: Muhammed Çiftçi, Marmara Mah. 234. Sk. 16/4 Beylikdüzü 34520 İstanbul.
Eposta: muhammedciftci@gmail.com

İnternet; bilginin paylaşımı, akademik çalışma, eğlence, eğitim, ticaret ve iletişim gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Bireye ve topluma sağladığı pek çok faydaya rağmen, günümüzde internetin aşırı ve kötüye kullanımı gibi yeni bir problem alanı ortaya çıkmıştır. Modern insan hayatının önemli bir bileşeni hâline gelen internetin kullanım amacı, süresi ve sıklığının problemleri internet kullanımının değerlendirilmesinde ve ortaya konmasında önemli bir kıstas olduğu kabul edilmektedir (Shaw & Black, 2008). Problemleri internet kullanımı, başka bir deyişle internet bağımlılığı, internetin aşırı bir şekilde kullanılması isteğine engel olunamaması, internete bağlı olunmadığında fazla miktarda sinirliliğin ve saldırganlığın ortaya çıkması, internet kullanım zamanının kontrol edilememesi, internette geçirilen sürenin gittikçe artması ve bireyin iş ve sosyal hayatının gittikçe bozulması gibi özellikler ile tanımlanmaktadır (Young, 1998, 2004). Sorunun tanımlanmasının üzerinden önemli bir zaman dilimi geçmiş olmasına rağmen literatürde internet bağımlılığını tanımlayabilecek kavramlar üzerinde henüz tam bir uzlaşma sağlanamamıştır. Problemleri internet kullanımı (Caplan, 2002; Davis, Flett & Besser, 2002; Shapira, Goldsmith, Keck, Khosla & McElroy, 2000), internet bağımlılığı (Young, 1998) ve patolojik internet kullanımı (Davis, 2001; Morahan-Martin & Schumacher, 2000) bu sorun alanını ifade etmek için kullanılan kavramların başında gelmektedir. Bu çalışmada “problemleri internet kullanımı” kavramı tercih edilmektedir.

İnternet kullanıcılarının psikolojik profillerine ilişkin olarak yapılan araştırmalarda düşük benlik saygısı, sosyal anksiyete, yalnızlık, depresyon ve internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur (Sun ve ark., 2005; Selfhout, Barnje, Delsing, Bog & Meeus, 2009). Whang, Lee ve Chang (2003) araştırmalarında bağımlı olmayanlarla karşılaştırıldığında internet bağımlıların önemli ölçüde yalnızlık ve depresyon belirtileri gösterdiklerini tespit etmişlerdir. Ayrıca internet bağımlılığı genç erişkinlerde psikolojik iyi oluş ve düşük benlik saygısı ile de ilişkilidir (Yen, Ko, Yen, Chang & Cheng, 2009).

Problemleri internet kullanımı sosyal, mesleki ve akademik açılarından negatif sonuçlar ortaya çıkaran, davranışsal ve bilişsel semptomlardan oluşan, pek çok boyutu olan bir sendrom olarak değerlendirilmektedir (Caplan, 2005). Problemleri internet kullanımı kişilerin internet kullanımından ötürü hayatlarının iş ve aile gibi farklı ve önemli boyutlarında ortaya çıkan sorunlar ve devamlı bir biçimde kullanımı kontrol altına almada başarısızlık olarak ifade edilmektedir (Kim & Davis, 2009’dan akt., Ceyhan, 2010). İnsanların yaşamında önemli bir hayat alanı olan internetin ergenler üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Yücel ve Gürsoy’a (2013) göre ergenler interneti daha çok ödevlerini yapma, boş vakitlerinde arkadaşları ile iletişim kurma, ilgisini çeken meselelere yönelik cevapları araştırma ve kendisini kuvvetli hissettiği bir mecrada kendini gerçekleştirme gibi farklı amaçlarla kullanmaktadırlar. İnternetin işe yarar bir şekilde kullanılması ergenlerin gelişimi bakımından pek çok fırsat ortaya koyarken, problemleri bir şekilde kullanımı ise ergenin hayatına pek çok riski de getirebilmektedir (Bayraktar, 2013). Taçyıldız’a (2010) göre ergenler arkadaştan ve aileden sosyal

destek alamama, onlarla yaşadıkları iletişim sorunları ve akademik başarısızlıklarını giderme gibi problemlere yönelik çözüm üretemediklerinde kendilerini internet ortamında ifade etmeye çabalamaktadırlar. Bu durumda ergenlerin sanal ortamı bir kaçma ve saklanma yeri şeklinde gördükleri değerlendirilmesi yapılabilir.

Problemlı internet kullanımı ile alakalı literatür incelendiğinde cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gibi demografik değişkenler (Niemz, Griffiths & Banyard, 2005; Siyez, 2014; Treuer, Fabian & Füredi, 2001; Yang & Tung, 2007), yalnızlık (Kraut ve ark., 2002; Sanders, Field, Diego & Kaplan, 2000; Whang, Lee & Chang, 2003), düşük özgüven (Armstrong, Philips & Sailing, 2000), bağlanma stilleri ve akran ilişkileri (Savcı & Aysan, 2016), içe ve dışa dönüklük (Koch & Paratarelli, 2004), heyecan arama (Siyez, 2014), akran baskısı ve algılanan sosyal destek (Esen, 2009) ve depresyon (Bayraktar, 2001; Kim ve ark., 2006; Niemz ve ark., 2005; Whang ve ark., 2003; Yang & Tung, 2007; Young & Rodgers, 1998) ile problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkiyi tespit etmeye çalışan araştırmalar görülmüştür.

Literatür incelendiğinde problemlı internet kullanımı ile dindarlık, dinî inanç, ahlakı olgunluk, manevi yönelim gibi faktörler arasındaki ilişkiyi ele alan çalışmaların çok az sayıda olduğu görülmüştür.

Basit bir şekilde inanma olgusunun insanlık tarihi ile yaşıt olduğu söylenebilir. Tarihi gelişim süreci içerisinde hemen hemen tüm bireyler ve topluluklar belirli bir inanç yapısına bağlı olmuşlardır. Bu inanç yapıları bireylerin ve toplulukların yaşamlarını anlamlandırma gereksinimlerini karşılama gibi önemli bir işleve sahiptir. Birçok araştırmada dinin ve dinî inancın kişinin şahsiyet bütünlüğüne önemli katkılarda bulunduğu görülmekte, dindar olarak ifade edilen dinî inanç düzeyi yüksek bireylerin psikolojik uyum sağlamada daha başarılı oldukları, karşılaştıkları travmatik yaşantılar, bunalım ve kriz durumları ile daha rahat baş edebildikleri anlaşılmaktadır (Argyle & Beit-Hallahmi, 1997; Clark, 1961; Hood, Hill & Spilka, 2009). Dinin ya da daha belirgin olarak dua ve ibadet etme gibi manevi motiflerin başa çıkma sürecine dâhil olduğu durumlar “dinî başa çıkma süreci” olarak ifade edilmektedir. Bireyin kendisini yaratıcıya yakın hissetmesi, onun lütfu ile sorunlarının üstesinden gelebileceğine inanması, ondan iyilikler istemesi ve bu duruma uygun olarak ibadet ve dua etme gibi faaliyetleri ile din kişinin başa çıkma sürecine olumlu bir şekilde dâhil olabilir. Bununla birlikte din, kişinin yaşadığı sorunları yaratıcının bir cezası olarak görüp onun sevgisinden ümidini kesmesi, yaratıcıya öfke duyarak ondan uzaklaşması şeklinde olumsuz bir şekilde de başa çıkma sürecine dâhil olabilir (Ayten, 2012).

Kapsamlı olarak ele alındığında inanç olgusu, bir şeyi doğrulamak, kabul etmek ve bir şeye bağlanmak manalarını içinde barındırır. İman kelimesiyle aynı manada kullanılıyor olsa da, esas olarak kapsadığı anlam iman kavramından daha geniştir. İnanç kavramı; bilgi, kanaat ve imanı da kapsayan bir kavramdır (Hökeleki, 1998; Vergote, 1999).

Bu araştırmada ise inancın din ile ilgili kısmı olan dinî inanç ele alınacak ve araştırma konusu edinilecektir. Dinî inanç bireyin kendisi ve bütün evren üzerinde mutlak hâkimiyetini kabul ettiği, duyular üstü, yüce kudret ve kuvvet sahibi bir varlık ve bu varlıkla insan arasındaki ilişkileri düzenleyen bir takım esaslarla alakalı olup, bireyin dinî konulardaki kabul, ret ya da şüphede durumunu gösterir (Peker, 2000).

Batı kaynaklarında ‐ahlâk‐ kavramına karşılık olarak, ‐moral‐ kavramının kullanıldığı görölmektedir. ‐Moral‐ kelimesi, Latince ‐moralis‐, karakter, hâl, âdet ve hareket şekli demektir. Longman (Summers, 1995) sözlüğünde ‐moral‐ kavramı iyi ile kötü arasındaki fark; doğru ve yanlış davranışın ne olduğuyla ilgili ilkeler bütünü ve doğru ile yanlış arasındaki farkı idrak edebilme kabiliyeti olarak ifade edilmiştir. İşlâmî düşünce geleneğinde ise ahlâk öncelikle bir meleke ve yeti olarak değerlendirilmiştir. Bu bakımdan Gazali kavramın izahını ‐Ahlâk, nefiste yerleşmiş bulunan bir melekedir (yetidir) ki ondan, fikrî bir zorlamaya lüzum kalmaksızın fiiller kolayca ortaya çıkar.‐ şeklinde yapar (Kılıç, 2007). Bununla birlikte İbn-i Sina ahlâkı, dinî kaynaklı olmakla birlikte, aynı zamanda ruhî ve manevî bir meleke (yeti) olarak tarif eder. Çağrıcı (1989) tarafından ise bireyin iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine sebep olan manevi özellikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya konan iradeli davranışlar bütünü olarak tarif edilir.

Ahlâkî olgunluk ‐ahlâkî tutum ve davranışlar açısından yetkin ve zirvede olma durumu ve bu duruma en zengin, en gerekli ve en dolgun manasını veren ahlâkî özelliklerin toplamını‐ ifade eder. Ahlâkî olgunluk kavramı ahlâkî gelişim mefhumundan yararlanılarak izah edilebilir. Öğrenme süreçleri ve çeşitli faktörler aracılığıyla gelişen bireyin aynı zamanda olgunlaşması da beklenir. Ahlâkî olgunluğa sâhip bir kişinin nitelikleri değerlendirildiğinde, sorumlu, adil, saygılı, güvenilir, otokontrol sahibi, empati kabiliyeti olan iyi bir birey ve tüm bunların da ilerisinde yasalara ve nizamlara itibar eden iyi bir vatandaş ortaya çıkmaktadır (Lickona, 1991’den akt., şengün & Kaya, 2007).

Kohlberg ahlaki gelişimi dönemlere ayırarak incelemiştir. Kohlberg bireylerin belirli birtakım olaylara yönelik olarak verdikleri tepkileri; kuralların diğerleri tarafından konulduğu gelenek öncesi düzey, ailenin ve toplumun beklenti ve isteklerinin ön planda tutulduğu geleneksel düzey ve kişinin diğerlerinden ve otoriteden bağımsız bir biçimde ahlaki ilkeleri tercih ettiği ve kendine özgü bir değer sistemini ortaya çıkardığı gelenek sonrası olmak üzere üç düzey şeklinde ele almıştır (Çekin, 2013; Senemoğlu, 2001). Meseleye Kohlberg’in sistematığı ile baktığımızda ilgili gelişim seviyelerini bitirip en üstteki ahlaki gelişim düzeyine çıkmış bireylerin ahlaki olgunluğa erişmiş olduğundan bahsedebiliriz. Bu tarife göre ahlaki olgunluk; ahlaki his, yargı, düşünce, tutum ve davranışlar bakımından becerikli ve en üst düzeyde olmak; ahlak dışı tüm durumlara tepki göstermek şeklinde kendini gösteren, ilgili olgunluğa sahip olan kişinin empati becerisinin gelişmiş olduğu iyi bir birey olma durumudur (şengün & Kaya, 2007).

Bu sebeple ahlakı olgunluk ve dinî inanç gibi manevı olarak değerdendirılebılecek faktörlerin bireyin internet kullanımını ne şekilde etkilediğinin ortaya konmasının önemli olduğu düşünölmektedir. Problemlı internet kullanımını ergenlerin fiziksel gelişimlerini, toplumsal yaşantılarını negatif bir şekilde etkilediğı gibi ruh sağlığı bakımından da istendik olmayan neticeler ortaya çıkarabilmektedir. İstendik olmayan bu sonuçların ergenin hem aile hayatını hem de okul hayatını olumsuz etkileyebileceğı göz önüne alındığında problemlı internet kullanımını ile alakalı faktörlerin tespit edilmesinin ve bunların ortadan kaldırılmasının toplum ve birey için önemi çok bariz bir şekilde görünmektedir. Günümüz toplumlarında problemlı internet kullanımını, pek çok yetişkinde olduğu gibi ergenler ve çocuklar için de önemli bir tehdit kaynağı hâline gelmiştir (Ceyhan, 2008). Ancak olumsuz sonuçlarına rağmen literatürdeki internet kullanımınıyla alakalı en sık ortaya konan bulgulardan biri, dünyada önemli miktarda bireyin interneti bilgi sahibi olmak, oyun oynamak, sosyal çevresiyle haberleşmek, çalışmak ve birçok farklı maksat için sağlıklı bir biçimde kullanıyor olduğudur (Davis, 2001).

Ölkemizde problemlı internet kullanımını yordayan değışkenleri tespit etmeye yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olduğu ve bu araştırmaların ancak son yıllarda yapılmaya başlandığı görölmektedir. Buradan hareketle ölkemizde problemlı internet kullanımını yordama gücüne sahip değışkenleri tespit etmeye yönelik araştırmalara ihtiyaç duyulduğu düşünölmektedir. Bu çalışmada lise öğrencilerinde problemlı internet kullanımını yordayan dinî ve ahlakı değışkenlerin incelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmada problemlı internet kullanımını yordayan değışkenler olarak lise öğrencilerinin dinî inanç ve ahlakı olgunluk düzeyleri seçilmiştir. Araştırmanın öğrencilerin dinî inanç ile ahlakı olgunluk düzeylerinin problemlı internet kullanımını üzerindeki etkisini incelemesi açısından önemli olduğu düşünölmektedir. Bu çalışmada temel problem olarak ‐lise öğrencilerinin dinî inanç ve ahlakı olgunluk düzeyleri problemlı internet kullanımlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?‑ sorusu cevaplanmaya çalışılacaktır.

Yöntem

Bu çalışma mevcut durumu olduğu gibi ortaya koymayı hedefleyen ilişkiyel bir araştırmadır. Dinî inanç ve ahlakı olgunluk ile problemlı internet kullanımını arasındaki ilişkileri incelemek maksadıyla ilişkiyel tarama modelinden yararlanılmıştır. İlişkiyel tarama modellerinde iki ya da daha fazla değışken arasındaki değışimin varlığı veya miktarını tespit edilmeye çalışılmaktadır (Karasar, 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Beylikdüzü ilçesinde çeşitli ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören ve basit tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 389 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunu

oluşturan bu öğrencilerin 224'ü kız (%57,60), 165'i erkektir (%42,40). Sınıf seviyeleri bakımından ise öğrencilerin 90'ı dokuzuncu sınıf (%23,10), 147'si onuncu sınıf (%37,80), 125'i on birinci sınıf (%32,10) ve 27'si on ikinci sınıf (%6,90) düzeyindedir. Ayrıca öğrencilerin 121'i İmam Hatip Lisesine (%31,10), 99'u Meslek Lisesine (%25,40), 169'u Anadolu Lisesine (%43,40) devam etmektedir. İlaveten öğrencilerin yaş ortalaması 16.10 (SS = 0.94)'dir.

Veri Toplama Araçları

Lise öğrencilerinin dinî inanç düzeylerini belirlemek için [Altemeyer ve Hunsberger \(2004\)](#) tarafından geliştirilen “Dini İnanç Ölçeği”, ahlaki olgunluk düzeylerini belirlemek için [Şengün ve Kaya \(2007\)](#) tarafından geliştirilen “Ahlaki Olgunluk Ölçeği” ve problemlerle internet kullanım durumlarını tespit etmek için ise [Young \(1998\)](#) tarafından geliştirilen “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır. Bu ölçme araçlarına ilişkin bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Kişisel bilgi formu. Araştırmada lise öğrencilerinin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, okul türü, sınıf, gelir ve anne-babanın eğitim düzeylerini) belirlemek için, araştırmacılar tarafından hazırlanan, “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır.

Dini İnanç Ölçeği. [Altemeyer ve Hunsberger \(2004\)](#) tarafından geliştirilmiş olan Dinsel Fundamentalizm Ölçeği; [Kaya ve Aydın \(2011\)](#) tarafından İslam dininin temel inanç esasları dikkate alınarak Türkçeye ve Türk toplumuna uyarlanmıştır. Beş dereceli Likert tipi şeklinde geliştirilen Dini İnanç Ölçeği'nin maddeleri, “kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum” olarak ifade edilen tercihlerden birisi seçilerek cevaplandırılmaktadır. Dini İnanç Ölçeği 12 maddeden oluşmakta ve ölçekteki maddelerin yarısı, cevap yanlılığını kontrol etmek amacıyla ters yönlü özellik göstermektedir. Doğrudan ifadeleri içeren maddeler olumlu inançları; tersine döndürülmüş maddeler ise olumsuz inançları ortaya koymaktadır. Doğrudan ifadeler için işaretlenen kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum tercihleri, sırasıyla 5, 4, 3, 2, 1 biçiminde puanlanırken tersine dönmüş ifadelerde ise bu puanlama 1, 2, 3, 4, 5 şeklinde olmaktadır. Ölçekten en düşük 12, en yüksek ise 60 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puan, yüksek dinî inanç düzeyini göstermektedir. Dini İnanç Ölçeği'nin hem test-yarı test hem de Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.78 olarak bulunmuştur. Geçerlik çalışması amacıyla yapılan faktör analizi (varimax) sonucunda ise, ölçeğin 1. 2. 4. 5. 7. 8. 9. 10. ve 12. maddelerinin faktör yükleri birinci faktörde (dinî öğretiler); 3. 6. ve 11. madde yüklerinin ise ikinci faktörde (kategorik düşünce) toplandığı görülmüştür. Ayrıca, madde puanları ile toplam puan arasındaki korelasyon katsayılarının .25 ile .68 arasında değiştiği ve ($p < .01$) düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre, Dini İnanç Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Bu çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde yapılan güvenilirlik analizlerinde ise ölçeğin, test-yarı test güvenilirlik katsayısı .82 ve Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .87 olarak bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçlarına göre de Dini İnanç Ölçeği'nin güvenilir olduğu söylenebilir.

Ahlakı Olgunluk Ölçeği. Şengün ve Kaya (2007) tarafından geliştirilen, kişilerin ahlakı olgunluk düzeylerini ölçmeyi hedefleyen Ahlakı Olgunluk Ölçeği, 66 maddeden oluşan beş dereceli Likert tipi bir ölçektir. Ahlakı Olgunluk Ölçeği'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları 2007 yılında, Samsun ili merkez liselerinden rastgele olarak seçilmiş 830 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Yapı geçerliği için yapılan faktör analizi sonucunda ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olduğu görülmüştür. Ayrıca madde analizi neticesinde, madde-toplam puan korelasyon katsayıları ($p < .01$) düzeyinde anlamlı bulunmuştur. Ahlakı Olgunluk Ölçeği'nin güvenilirliği için yapılan analizlerde ölçeğin, Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ise .93, test-yarı test güvenilirlik katsayısı .89 ve test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .84 olarak tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlara göre, Ahlakı Olgunluk Ölçeği'nin geçerli ve güvenilir olduğu söylenebilir.

Ahlakı Olgunluk Ölçeği'nin maddeleri, “evet her zaman, çoğu zaman, ara sıra, çok nadir, hayır hiçbir zaman” olarak ifade edilen tercihlerden birisi seçilerek cevaplandırılmaktadır. Bu tercihler sırasıyla 5, 4, 3, 2, 1 şeklinde puanlanmaktadır. Olumsuz maddeler ise tersinden puanlanmaktadır. Ölçek 60 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin 47 maddesi olumlu, 13 maddesi ise olumsuz olarak ifade edilmiştir. Ahlakı Olgunluk Ölçeği'nden alınabilecek en yüksek puan 300, en düşük puan ise 60'tır. Ölçekten alınan yüksek puan, yüksek ahlakı olgunluk düzeyine işaret etmektedir.

İnternet Bağımlılık Ölçeği. Young (1998) tarafından, DSM-4'ün “Patojik Kumar Oynama” tanı kriterlerinden uyarlanarak oluşturulan “Tanı Anketi” geliştirilmiş ve daha sonra 20 soruluk bir “İnternet Bağımlılık Ölçeği” oluşturulmuştur. Likert tipi bir ölçek olan İnternet Bağımlılık Ölçeği'nin maddeleri, “hiçbir zaman, nadiren, arada sırada, çoğunlukla, çok sık, devamlı” seçeneklerinden birisi tercih edilerek cevaplandırılmaktadır. Bu seçenekler sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten 80 ve üzeri puan alan bireyler “İnternet Bağımlısı”, 50–79 puan arası alanlar “Sınırlı Semptom Gösterenler”, 50 puan ve altı alanlar “Semptom Göstermeyenler” olarak tanımlanmıştır (Bayraktar, 2001).

Bayraktar (2001) tarafından çevirisi yapılan ölçek Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim dalındaki beş öğretim görevlisi tarafından incelenmiş ve soruların anlam bütünlüğünün bozulmamasına dikkat edilerek, 12-17 yaş grubu ergenlerin anlayabileceği biçimde uyarlanmıştır. Çeviri testin standardize edilmiş Cronbach Alpha değeri açısından güvenilirliği .91, Spearman-Brown değeri açısından da .87'dir. Bu sonuçlar testin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Çalışmada dinî inanç, ahlaki olgunluk ve problemlerli internet kullanımı arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpım Korelasyon tekniği ile hesaplanmıştır. Dinî inanç ve ahlaki olgunluğun problemlerli internet kullanımı üzerindeki etkisini incelemek için ise çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizinde katılımcı sayısının bağımsız değişkenlerin 5 katı kadar olması gerektiği ifade edilmektedir (Meyers, Gamst & Guarino, 2006). Bu çalışmaya 389 kişi katılmış ve talep edilen düzeyin fazlasıyla karşılandığı anlaşılmıştır. Çoklu doğrusal regresyon analizine başlamadan önce birtakım varsayımların karşılanması gerekmektedir. Çoklu doğrusal regresyon varsayımları şu şekilde ifade edilebilir (Büyüköztürk, 2014): (i) veriler çok değişkenli normal dağılım göstermektedir, (ii) bağımsız değişken ile yordayıcı değişkenler arasında doğrusal bir ilişki vardır, (iii) bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemleri (yüksek düzeyde ilişkiler) yoktur.

Araştırmaya 389 öğrenci katılmıştır. Çok değişkenli normal dağılım varsayımının karşılanıp karşılanmadığı Mahalanobis uzaklık değerleri hesaplanarak araştırılabilir (Büyüköztürk, 2014). Çalışmanın veri setine ilişkin Mahalanobis uzaklık değerleri incelenmiş, χ^2 ölçüt değerinin üzerinde ($p < .001$) bir Mahalanobis uzaklık değerine sahip olan aykırı değerler yer aldığı 1 gözlem veri setinden çıkarılmıştır. Böylece istatistiksel işlemler 388 öğrenci ile gerçekleştirilerek, verilerin çok değişkenli normal varsayımını karşılaması sağlanmıştır. Ayrıca yordayıcı ve bağımlı değişkenlerin normal dağılım durumları için çarpıklık-basıklık (skewness-kurtosis) değerlerine bakılmış ve değerlerin +1.5, -1.5 aralığında olduğu belirlenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) bir veri setinde çarpıklık değerinin +1.5, -1.5 aralığında olmasının normal dağılım için kabul edilebilir bir ölçüt olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca histogramlar aracılığı ile normal dağılım eğrilerine bakılmış, dağılımlarda normallikten aşırı sapmalar olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 1
Çarpıklık-Basıklık Değerleri

	N	Çarpıklık	Basıklık
Dinî İnanç	388	-1,033	,791
Ahlaki Olgunluk	388	-,526	,257
Problemlerli İnternet Kullanımı	388	,885	,216

Çalışmada verilerin doğrusallık varsayımını karşılayıp karşılamadığı bağımlı (problemlerli internet kullanımı) ve yordayıcı değişkenlerin (dinî inanç, ahlaki olgunluk) toplu saçılma diyagramı incelenerek test edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre standardize edilmiş artık değerler ile standardize edilmiş yordanan değerler için oluşturulan saçılma diyagramlarının doğrusal bir ilişkiyi tanımladığı görülmüştür.

Regresyon analizinin diğer bir önemli varsayımı ise veri setinde çoklu bağlantı probleminin olmamasıdır. Çoklu bağlantı problemi (multicollinearity), bağımsız

değişkenler arasında yüksek düzeyde ilişkilerin ($r > 0.90$) bulunduğunu ifade etmektedir. Literatürde çoklu bağlantı problemini sınamak maksadıyla pek çok metot tavsiye edilmiştir. Bu yöntemlerden birkaçı varyans artış faktörlerinin (VIF) incelenmesi, koşul indeksinin (CI), tolerans değerlerinin ve bağımsız değişkenler arasındaki korelasyonların hesaplanmasıdır (Büyüköztürk, 2014; Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2010). Bu çalışmada bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı problemi olup olmadığını tespit etmek maksadıyla bu dört yöntem kullanılmıştır. Varyans artış faktörlerinin 10'dan düşük olması, koşul indeksinin 30'dan küçük olması ve tolerans değerlerinin 0.20'ye eşit veya daha büyük olması çoklu bağlantı probleminin olmadığını göstermektedir (Çokluk ve ark., 2010). Bu çalışmada bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon 0.24'tür. Değişkenlerin varyans artış faktör değerleri 1.06; tolerans değerleri 0.94 ve durum indeks değerleri 30'dan küçüktür. Elde edilen bu değerler doğrultusunda bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığı söylenebilir. Yapılan ön analizler veri setinin çoklu regresyon analizi için gerekli varsayımları karşıladığını göstermiştir. Buradan hareketle 388 veriyle çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Bulgular

Lise öğrencileri arasında problemlı internet kullanımı, dinî inanç ve ahlakı olgunluk arasındaki ilişkileri test edebilmek amacıyla değişkenlerin Pearson çarpım momentler korelasyon katsayıları hesaplanmış ve sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Değişkenler Arasındaki İlişkiler İçin Hesaplanan Pearson Çarpım Momentler Korelasyon Katsayıları

	X	SS	1	2	3
Dinî İnanç (1)	47,92	8,97			
Ahlakı Olgunluk (2)	267,43	29,97	.242**		
Problemlı İnternet Kullanımı (3)	31,89	21,28	-.029	-.402**	

$N = 388$, ** $p < .01$.

Tablo 2 incelendiğinde lise öğrencilerinde dinî inanç ve ahlakı olgunluk değişkenleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r = .242$, $p < .01$); problemlı internet kullanımı ile dinî inanç arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken ($r = -.029$, $p > .01$); problemlı internet kullanımı ve ahlakı olgunluk değişkenleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r = -.402$, $p < .01$) olduğu tespit edilmiştir.

Lise öğrencileri arasında problemlı internet kullanımının dinî inanç ve ahlakı olgunluk değişkenleri tarafından ne ölçüde yordandığına yönelik olarak çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçlar Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3

Lise Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımının Yordayıcıları Olarak Dinî İnanç ve Ahlakı Olgunluk Değişkenlerine İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata _B	β	<i>t</i>	<i>p</i>	İkili <i>r</i>	Kısmi <i>R</i>
Sabit	103.226	9.461		10.911	.000		
Dinî inanç	.171	.114	.072	1.507	.133	-.029	.077
Ahlakı olgunluk	-.297	.034	-.419	-8.738	.000	-.402	-.407
R = 0.408	R ² = 0.166	$\Delta R^2 = 0.162$					
F _(2, 385) = 38.376	<i>p</i> = .0000						

Tablo 3 incelediğinde, dinî inanç ve ahlakı olgunluk değişkenlerinin birlikte, lise öğrencilerinin problemlı internet kullanım puanlarındaki toplam varyansın yaklaşık %17'sini ($R^2 = 0.166$, $\Delta R^2 = 0.162$, $F_{(2, 385)} = 38.376$, $p < .01$) açıkladığı görülmektedir.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre yordayıcı değişkenlerin problemlı internet kullanımı üzerindeki görelı önem sırası ahlakı olgunluk ve dinî inanç şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin *t*-testi sonuçları incelendiğinde ise yalnızca ahlakı olgunluk değişkeninin problemlı internet kullanımı üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Dinî inanç değişkeni problemlı internet kullanımı üzerinde önemli bir katkıya sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre problemlı internet kullanımının yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği aşağıda verilmiştir.

$$PIK = 103.226 + 0.171 \text{ DİNİ İNANÇ} - 0.297 \text{ AHLAKİ OLGUNLUK}$$

Tartışma ve Yorum

Bu çalışmada lise öğrencilerinin ahlakı olgunluk ve dinî inanç düzeylerinin problemlı internet kullanımı durumlarını ne kadar etkiledikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışma neticesinde dindarlık ile problemlı internet kullanımı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak lise öğrencilerinde ahlakı olgunluk düzeyinin problemlı internet kullanımının önemli bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir.

İnternet kullanıcılarının sayısındaki artış ile ilişkili olarak problemlı internet kullanımının küresel bir sorun hâline geldiği değerlendirilebilir. Literatürde problemlı internet kullanımını yordayan çalışmaların büyük bir kısmı kişilerarası ve kişisel hassas faktörleri tespit etmeye yöneliktir. Ancak çok kısıtlı sayıdaki araştırma problemlı internet kullanımı ile pozitif faktörler arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bu çalışmada ilgili pozitif faktörlerden ahlakı olgunluk ile dinî inancın problemlı internet kullanımı ile olan ilişkisi ele alınmıştır. Literatürde bu tip pozitif faktörlerle problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı çok sınırlıdır.

Knabb ve Pelletier (2014) yaratıcıya bağıllık ve problemlı internet kullanımı arasındaki ilişkiyi yapısal eşitlik modeli ile inceledikleri çalışmalarında, yaratıcıya kaygılı bağlanmanın (yaratıcının terk etmesi ile ilgili endişe) hem problemlı internet kullanımını (internet kullanma ile ilgili takıntı, internet nedeniyle görev ve sorumlulukları ihmal etmek, internet kullanımını kontrol edememe) hem de psikolojik sıkıntıyı (depresyon, kaygı, stres) yordadığını tespit etmişlerdir.

Almenayes (2015) dindarlık ile sosyal medya bağımlılığı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında, dindarlığın sosyal medya bağımlılığının iki alt faktörünün önemli bir yordayıcısı olduğunu, diğer bir alt faktörüyle ise anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığını tespit etmiştir. Çalışmasında dindarlığın, kişiyi sosyal medyanın olumsuz neticelerinden koruduğunu; sosyal medya kullanımını esnasında zaman kontrolünü sağladığını; sosyal medya kullanımı sürecinde ortaya çıkan kompülsif duygularla ise herhangi bir ilişkisinin olmadığını tespit etmiştir.

Charlton, Sog, Anh ve Chew (2013) gençlerde internet bağımlılığı eğilimleri ile dindarlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, kadınların dindarlık düzeyleri ile internet bağımlılığı eğilimleri arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Ancak aynı çalışmada erkek grupta dindarlık düzeyleri ile internet bağımlılığı eğilimleri arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır.

Armfield ve Lance Holbert (2003) internet kullanımı ile dindarlık arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında, dindarlığın yaş, gelir ve eğitim gibi değişkenlerle kıyaslandığında göreceli olarak oldukça zayıf bir internet kullanım yordayıcısı olduğunu tespit etmişlerdir.

Short, Kasper ve Wetterneck (2015) dindarlık ile pornografi maksatlı internet kullanımı arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, pornografi maksatlı internet kullanımı sıklığı ile dindarlık arasında negatif bir ilişki tespit etmişlerdir. Dindarlık ile manevi değerlerin uyumu hâlinde ise sifıra yakın bir pornografi maksatlı internet kullanımı tespit etmişlerdir. Pornografi maksatlı internet kullanımının da problemlı bir internet kullanım türü olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ilgili çalışmanın sonuçlarının önemli olduğu düşünölmektedir.

Zhang ve arkadaşları (2014) problemlı internet kullanımı ile evrensel olarak ifade edilen erdemler arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında, ilişki (relationship) ve dürüstlük gibi erdemlerin problemlı internet kullanımının çok önemli yordayıcıları olduklarını tespit etmişlerdir.

Bu çalışmanın sonuçlarının özellikle dindarlık ve problemlı internet kullanımı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde literatürdeki az sayıdaki benzer araştırmanın (Almenayes, 2015; Armfield & Lance Holbert, 2003; Charlton ve ark., 2013; Knabb & Pelletier 2014; Short ve ark., 2015; Zhang ve ark., 2014) bulgularıyla örtüşmediği

görülmektedir. Ancak bu çalışmada ahlaki olgunluğun problemlili internet kullanımının önemli bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiş ve dindarlık ile ahlaki olgunluk arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buradan hareketle ahlaki olgunluk ile desteklenmemiş bir dindarlığın problemlili internet kullanımında herhangi bir koruyucu etkiye sahip olmadığı değerlendirilebilir.

Bu çalışma neticesinde lise öğrencilerinde, ahlaki olgunluğun problemlili internet kullanımı ile ilgili önemli bir koruyucu etkiye sahip olabileceği düşünülmektedir. Buradan hareketle çalışmanın bulguları dikkate alındığında problemlili internet kullanımı konusunda yapılacak çalışmalarla ilgili aşağıdaki öneriler ifade edilebilir.

Öncelikle literatürde belirgin bir şekilde ihmal edilen, problemlili internet kullanımını yordayan pozitif faktörleri inceleyen başka çalışmaların da yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Lise öğrencilerinde ahlaki olgunluk ile problemlili internet kullanımı arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, okullarda psikolojik danışmanlar tarafından ahlaki olgunluğu geliştirmeye yönelik bireysel ve grup çalışmalarının yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. Okullarda değerler eğitimi ile ilgili çalışmaların dikkatli bir şekilde devam ettirilmesinin önemli olduğu değerlendirilebilir.

Araştırma neticesinde ortaya çıkan ahlaki olgunluğun problemlili internet kullanımının önemli bir yordayıcısı olduğu şeklindeki bulgunun, problemlili internet kullanımının önlenmesi ve buna yönelik müdahalelere çok önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak problemlili internet kullanımını önlemeye yönelik rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde ve daha sonra yapılacak çalışmalarda, bireylerin ahlaki olgunluklarının dikkate alınmasının önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Extended Abstract

Predicting High School Students' Problematic Internet Use in Terms of Religious Beliefs and Moral Maturity*

Halil Ekşi¹

Muhammed Çiftçi²

Abstract

This study intends to reveal the relationships among high school students' problematic Internet use with their religious beliefs and moral maturity. Data has been collected using the Problematic Internet-Use Scale, Religious Belief Scale, Moral Maturity Scale, and personal information form; the participants consist of 389 high school students. The results of the analysis obtained by multiple linear regression analysis reveals that moral maturity is a significant predictor of problematic Internet use in high school students; no statistically significant relationship exists between students' level of religious belief and problematic Internet use. Therefore, individuals' moral maturity is considered as an important contribution for future studies and for guidance and counseling services in preventing problematic Internet use.

Keywords

Problematic Internet use • Religious belief • Moral maturity • High school student • Internet

* This is an extended abstract of the article entitled "Lise öğrencilerinin problemli internet kullanım durumlarının dinî inanç ve ahlaki olgunluk düzeylerine göre yordanması" published in *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*.

Manuscript Received: March 15, 2017 / Revised: May 8, 2017 / Accepted: June 5, 2017 / OnlineFirst: July 24, 2017.

1 Department of Educational Sciences, Atatürk Faculty of Education, Marmara University, Kadıköy İstanbul 34722 Turkey. Email: halileksi@marmara.edu.tr

2 Correspondence to: Marmara Mah. 234. Sk. 16/4 Beylikdüzü İstanbul 34520 Turkey. Email: muhammedciftci@gmail.com

To cite this article: Ekşi, H., & Çiftçi, M. (2017). Predicting high school students' problematic Internet use in terms of religious beliefs and moral maturity. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4, 181–206. <http://dx.doi.org/10.15805/addicta.2017.4.2.0013>

The Internet serves many purposes, such as information sharing, academic research, entertainment, education, communication, and commerce. The frequency, duration, and purpose for using the Internet, which has become an outstanding component of modern human life, is considered to be an important criterion in the emergence and evaluation of problematic Internet use (Shaw & Black, 2008). Problematic Internet use, or Internet addiction, is generally defined by traits such as an unstoppable desire to excessively use the Internet, irritability and aggression emerge when the person is not connected to the Internet, time spent using the Internet cannot be controlled, time spent on the Internet gradually increases, and one's social and business lives become corrupted (Young, 1998, 2004). Although much time has been spent on defining this problem in the literature, full consensus has yet to be achieved on which concepts can define Internet addiction. Problematic Internet use (Caplan, 2002; Davis, Flett, & Besser, 2002; Shapira, Goldsmith, Keck, Khosla, & McElroy, 2000), Internet addiction (Young, 1998), and pathological Internet use (Davis, 2001; Morahan-Martin & Schumacher, 2000) are the primary concepts used to refer to this problem. In the current study, the concept of *problematic Internet use* has been preferred.

Studies on Internet users' psychological profiles have shown a positive correlation to exist between low self-esteem, social anxiety, loneliness, and depression with Internet addiction (Selfhout, Baranje, Delsing, Bogt, & Meeus, 2009; Sun et al., 2005). Whang, Lee, and Chang (2003) determined that Internet addicts show considerable signs of loneliness and depression compared to those who are not addicted to the Internet. Also, Internet addiction in young adults has been associated with psychological well-being and low self-esteem (Yen, Ko, Yen, Chang, & Cheng, 2009).

Problematic Internet use is regarded as a multidimensional syndrome composed of behavioral and cognitive aspects that unveil negative social, professional, and academic outcomes (Caplan, 2005). Kim and Davis (2009) expressed that problematic Internet use corrupts people's familial and professional living spaces by failing to control constant use (cited in Ceyhan, 2010). The Internet, which is an important area of life for people, has a strong effect on teenagers.

According to Yücel and Gürsoy (2013), teenagers mostly use the Internet in many areas such as doing homework, chatting with friends in their spare time, and researching answers on topics of interest, as well as for self-realization in an environment where they feel stronger. Internet abuse carries risks for adolescents' lives, while functional Internet use offers many opportunities for adolescents' development (Bayraktar, 2013). According to Taçyıldız (2010), adolescents attempt to express themselves in a virtual environment when they fail to process something, such as being unable to receive social support from family or friends, overcoming communication problems, or academic failure. In this case, the Internet can be perceived as an area of escape for adolescents.

When reviewing the relevant literature on problematic Internet, one observes that research, using demographic variables such as gender, age and education level (Niemz, Griffiths & Banyard, 2005; Siyez, 2014; Treuer, Fabian & Füredi, 2001; Yang & Tung, 2007), has attempted to discover the relationships among loneliness (Kraut et al., 2002; Sanders, Field, Diego, & Kaplan, 2000; Whang, Lee & Chang, 2003), low self-esteem (Armstrong, Philips, & Sailing, 2000), introversion and extroversion (Koch & Paratarelli, 2004), peer pressure and perceived social support (Esen, 2009), and depression (Bayraktar, 2001; Kim et al., 2006; Niemz et al., 2005; Whang et al., 2003; Yang & Tung, 2007; Young & Rodgers, 1998) with problematic Internet use.

The phenomenon of belief can simply be said to be as old as the history of mankind. Almost all individuals and communities in the progress of history have been attached to specific beliefs. These beliefs have an important function in meeting expectations, such as their requirements for interpreting life. Several studies in the literature have revealed that religion and religious beliefs greatly contribute to the integrity of one's personality; pious people, who have high levels of religious belief, can adapt better psychologically and are also understood to more easily cope with crises and crisis situations when facing traumatic experiences (Argyle & Beit-Hallahmi, 1997; Clark, 1961; Hood, Hill, & Spilka, 2009).

The phenomenon of belief, which has been discussed comprehensively, contains a sense of universal acceptance, connection, and verification. Even though used in the same sense as faith, the main concept of belief has a broader scope that includes knowledge, opinions, and faith (Hökelekli, 1998; Vergote, 1999). This study will focus on and research the religious aspect of belief. Religious belief relates to belief in a being with absolute sovereignty over people and the entire universe who is regarded by all to supernaturally have might and supreme power; it relates to the set of rules that regulate the relationships between that being and humans and also indicates the conditions of acceptance, rejection, and doubt for an individual in religious matters (Peker, 2000).

When reviewing the international literature, the concept of morality is used to express morals, which comes from the Latin *morales* and means character, state, custom, and movement. Longman's (Summers, 1995) dictionary defines moral as the difference between good and evil, the set of principles regarding right and wrong behaviors, and the ability to understand the difference between right and wrong. In the Islamic way of thinking, morality is primarily considered to be a competence and natural capability. In this regard, Al-Ghazali explains the concept of morality as a natural capability (the ability) settled in our souls that is the reason why actions come to light without need for mental effort (Kılıç, 2007). However, Ibn-i Sina, defines morality as having religious origins, as well as being a natural spiritual and mental ability (Çağrı, 1989).

Moral maturity refers to the totality of moral features and means being competent in terms of moral attitudes and behaviors to make sense of what is the most beneficial, necessary, and satisfactory. The concept of moral maturity can be explained by utilizing the concept of moral development. Individuals who develop using learning processes and several other factors are also expected to become mature.

Lickona (1991) argued that when evaluating moral maturity through individual qualifications, those who are responsible, fair, respectful, and reliable and who have empathy and self-control develop into good people; they face all laws and statutes as good citizens.

Kohlberg (1958) examined moral development by dividing it into stages: the pre-conventional level, which individuals respond under certain circumstances using rules established by others; the conventional level, where the expectations of family and people are at the forefront; and the post-conventional level, where individuals themselves define moral values and principles that are valid and applicable outside of the authority of the groups or people who hold these principles and separate from the individual's own identification with these groups (Çekin, 2013; Senemoğlu, 2001). When considering the issue in Kohlberg's taxonomy, one can say people's moral maturity occurs after the relevant developmental stages have been completed. Moral maturity means being competent and sufficient in terms of moral feelings, thoughts, judgments, attitudes, and behaviors. It manifests as a reaction to all amoral situations, and those who have these characteristics tend to have the capacity for empathy (Şengün & Kaya, 2007).

Problematic Internet use negatively affects adolescents' physical development and social lives; it can also lead to negative consequences in terms of mental health. Keeping in mind that this situation can affect both adolescents' school and family lives, the importance of determining and solving the issues related to problematic Internet use appears quite obvious. Problematic internet use in today's society has become a significant source of danger for adolescents and children, as well as many adults (Ceyhan, 2008). However, despite its negative consequences, one of the most frequently asserted findings related to Internet use in the literature is that people around the world pretty much use the Internet for many purposes, such as getting information, playing games, talking with friends, and studying (Davis, 2001).

Limited research exists in Turkey for determining the variables that predict problematic Internet use, and it is seen that these studies have been done only in recent years. Thus, a need for studies that determine the power of variables to predict problematic Internet use is thought to exist in Turkey. This study aims to analyze the religious and moral variables that predict problematic Internet use among high school students. Levels of religious belief and moral maturity were chosen as the

predictive variables for high school students' problematic Internet use. The study is considered to be significant for investigating the effect of students' religious beliefs and moral maturity levels on problematic Internet use. This study attempts to answer the question, "Do high school students' levels of religious belief and moral maturity affect their problematic Internet use?" as the main issue.

Method

This study is a correlational research that aims to reveal the situation as it currently exists. The correlational survey method has been used to investigate the relationship between religious belief and moral maturity; it is used to determine the presence and amount of change among two or more variables (Karasar, 2012).

Study Group

Simple random sampling was employed to form the study group, which consists of 389 high school students studying at several schools in the Beylikdüzü District of Istanbul during the 2015-2016 academic year. The students in the study group are composed of 224 (57.6%) female and 165 (42.40%) male students. In terms of education level, 90 (23.10%) are freshmen, 147 (37.80%) are sophomores, 125 (32.10%) are juniors, and 27 (6.90%) are seniors. Additionally, 121 (31.10%) students attend religious vocational high schools, 99 (25.40%) attend vocational high schools, and 169 (43.40%) attend Anatolian high schools; students' average age is 16.10 ($SD = 0.94$).

Data Collection Tools

The Religious Belief Scale, developed by Altemeyer and Hunsberger (2004), was used to determine high school students' religious belief levels. The Moral Maturity Scale, developed by Şengün and Kaya (2007), was used to determine high school students' moral maturity levels. The Internet Addiction Scale, developed by Young (1998), was used to determine students' problematic Internet use. Details of the measurement tools are presented below.

Personal information form. The study uses the personal information form as developed by the researcher to determine students' demographic features (gender, age, school type, income, and parents' education level).

Religious Belief Scale. The Religious Fundamentalism Scale, developed by Altemeyer and Hunsberger (2004), was adapted to Turkish by Kaya and Aydın (2011) in consideration of Islamic requirements. The measurement tool is a 5-point Likert-type and its answers include "strongly agree," "agree," "hesitant," "disagree," and "strongly disagree." The scale has 12 items, half of which are reverse statements in order to control response bias. Direct statements reflect positive beliefs, and

reverse statements reflect negative beliefs. The answers “strongly agree” to “strongly disagree,” which marked for direct statements, are scored respectively from 5 to 1, while for reverse statements they are scored from 1 to 5. Higher scores on the scale indicate higher levels of religious belief. The lowest obtainable score on the scale is 12, and the highest score is 60. Both the half-split test and Cronbach’s alpha coefficient for reliability for the Religious Belief Scale are 0.78. For validity testing, factor analysis (varimax) shows that factor loadings for items 1, 2, 4, 5, 7, 8, 9, 10, and 12 are clustered in the first factor (religious precepts), and items 3, 6 and 11 are in the second factor (categorical thinking). Furthermore, correlational coefficients between item scores and total score range from .25 to .68 and are found to be at significant levels ($p < .01$). According to the results, the Religious Belief Scale can be described as valid and reliable. In the validity and reliability results of this study, the half-split test reliability coefficient is .82, and Cronbach’s Alpha is .87. The Religious Belief Scale can be said to be reliable in consideration of these results.

Moral Maturity Scale. This scale was developed by Şengün and Kaya (2007) and aims to measure individuals’ moral maturity levels. It is a 5-point Likert-type scale consisting of 66 items. The data collected for validity and reliability were obtained from 830 high school students in Samsun in May of 2007 using a randomly chosen sample. In order to determine the Moral Maturity Scale’s validity, expert opinions were first obtained. Factor analysis was performed for validity, and items are seen to be clustered in the first factor. In addition, item analysis shows the item-total score correlation coefficient to be significant ($p < .01$). When analyzing the reliability of the Moral Maturity Scale, the coefficient for test-retest reliability was .84; for the half-split test reliability, .89; and for Cronbach’s alpha, .93. According to these results, the Moral Maturity Scale can be considered reliable and valid.

The scale’s items are answered as “Yes, always,” “most of the time,” “sometimes,” “rarely,” and “no, never.” The positive items are respectively scored from 5 to 1, whereas reverse items are respectively scored from 1 to 5. The scale has 47 positive and 13 negative items. The highest score that can be obtained from the scale is 300, and the lowest score is 60. Higher scores indicate higher levels of moral maturity, while lower scores show lower levels.

Internet Addiction Scale. This scale constitutes the diagnosis survey adapted by Young (1998) from the diagnostic criteria for pathological gambling in the American Psychological Association’s Diagnostic Service Manual (Version 4, 2000). The scale is a 6-point Likert-type whose answers are “never,” “rarely,” “sometimes,” “mostly,” “very often,” and “always.” These options are scored respectively from 0 to 5. Scores of 80 or higher indicate an “Internet addict;” scores from 50 to 79 indicate limited symptoms; and scores under 50 indicate no symptoms (Bayraktar, 2001).

The scale was translated by Bayraktar (2001), investigated by five instructors from Ege University's Faculty of Literature, and adjusted for suitability to adolescents between 12 and 17 years old. Cronbach's Alpha for the translated test is .93, and the Spearman-Brown value for reliability is .87.

Data Analysis

The relationships among religious belief, moral maturity, and problematic Internet use were calculated by analyzing the Pearson and Spearman correlational coefficients. In order to examine the impact of religious beliefs and moral maturity on problematic Internet use, multiple linear regression analysis was performed. The number of participants has been suggested as needing to be five times greater than the number of independent variables (Meyers, Gamst, & Guarino, 2006). In this study, 389 participants took part, which is understood to exceed the recommended level of expectations. Certain assumptions must be met before starting multiple linear regression analysis. The assumptions for multiple linear regression (Büyüköztürk, 2014) can be expressed as follows: (a) the data must have multivariate normal distribution, (b) there needs to be a linear relationship between the independent variable and the predictor variables, (c) there mustn't be any multicollinearity problems among independent variables (high-level relationships).

Whether or not the multivariate normal distribution assumption χ^2 been met can be investigated by calculating Mahalanobis' distance (Büyüköztürk, 2014). Mahalanobis' distance for the study's data set were examined, and one of the observed data with a value greater than the χ^2 criteria was removed from the data set ($p < .001$). Thus, the statistical processes have been performed over 388 students, and the assumption of normality for the multivariate data has been met. In addition, the skewness-kurtosis values have been checked for normal distribution of the dependent variables, and the values have been determined to range from +1.5 to -1.5. Tabachnick and Fidelle (2013) implied that data sets with skewness values between +1.5 and -1.5 fulfill the criteria of acceptability for normal distribution. Also, normal distribution is checked with the help of histograms, and excessive deviations have been determined in the scatter of normality.

Table 1
Skewness-Kurtosis Values

	<i>N</i>	Skewness	Kurtosis
Religious Belief	388	-1.033	.791
Moral Maturity	388	-.526	.257
Problematic Internet Use	388	.885	.216

Whether or not the data set provides the assumption of linearity is tested by investigating the overall scatter diagram of dependent (problematic Internet use)

and predictor (religious beliefs, moral maturity) variables. According to the obtained results, scatter diagrams for standardized residual values and standardized predicted values reveal a linear relationship.

Another important assumption from the regression analysis is the absence of multicollinearity problems in the data set. Multicollinearity problems refer to high relationship levels ($r > 0.90$) among independent variables (Çokluk, Şekercioğlu, & Büyüköztürk, 2010). Several methods have been recommended in the literature to test for multicollinearity problems. Some of these methods include calculating the variance inflation factor (VIF), condition indices (CI), tolerance values, and correlations among independent variables (Büyüköztürk, 2014; Çokluk et al., 2010). In this study, these four methods have been used for identifying whether or not multicollinearity exists. Values less than 10 for the variance inflation factor, than 30 for condition indices (CI), or equal to or greater than 0.20 for tolerance values indicate an absence of multicollinearity issues (Çokluk et al., 2010). Correlation between the independent variables is 0.24 in this study. The variables' variance inflation factor is 1.06, tolerance value is 0.94, and condition index is less than 30. In accordance with the obtained findings, one can say no multicollinearity issues exist among the independent variables.

The first analyses show that the data set provides the necessary assumptions for the multiple regression analysis. Accordingly, regression analysis was performed over data from the 388 participants.

Findings

In order to test the relationship among high school students problematic Internet use and their levels of religious beliefs and moral maturity, the Pearson product-moment correlation coefficients for the variables were calculated. The results are presented in Table 2.

Table 2
Pearson Product-Moment Correlation Coefficients for the Relationships among Variables

	X	SD	1	2	3
Religious Belief (1)	47.92	8.97			
Moral Maturity (2)	267.43	29.97	.242**		
Problematic Internet Use (3)	31.89	21.28	-.029	-.402**	

$N = 388$, ** $p < .01$.

When examining Table 2, a significant positive correlation is determined to exist between the variables of religious beliefs and moral maturity ($r = .242, p < .01$), while no significant relationship was determined between problematic Internet use and religious belief ($r = -.029, p > .01$); a negative significant relationship was determined to exist between problematic Internet use and moral maturity ($r = -.402, p < .01$).

Multiple linear regression analysis was performed to identify the predictive power of religious beliefs and moral maturity on problematic Internet use among high school students. The results are presented in Table 3.

Table 3
Multiple Linear Regression Analysis Results Related to Religious Beliefs and Moral Maturity as Predictors of High School Students' Problematic Internet Use

Variable	<i>B</i>	Standard Error β	β	<i>t</i>	<i>p</i>	Binary <i>r</i>	Partial <i>R</i>
Constant	103.226	9.461		10.911	.000		
Religious Belief	.171	.114	.072	1.507	.133	-.029	.077
Moral Maturity	-.297	.034	-.419	-8.738	.000	-.402	-.407
$R = 0.408$	$R^2 = 0.166$	$\Delta R^2 = 0.162$					
$F_{(2, 385)} = 38.376$	$p = .0000$						

When examining Table 3, the variables of religious beliefs and moral maturity appear to explain approximately 17% ($R^2 = 0.166$, $\Delta R^2 = 0.162$, $F_{(2, 385)} = 38.376$, $p < .01$) of the total variance in high school students' scores for problematic Internet use.

According to the standardized regression coefficient (β), the predictor variables' relative order of importance on problematic Internet use is moral maturity followed by religious beliefs. When examining the *t*-test results for the significance of regression coefficients, only the variable of moral maturity is seen to be a significant predictor of problematic Internet use. Religious belief does not significantly contribute to problematic Internet use. According to the regression analysis results, the regression equation for the prediction of problematic Internet use is given below.

$$PIU = 103.226 + 0.171 \text{ RELIGIOUS BELIEF} - 0.297 \text{ MORAL MATURITY} \quad (1)$$

Discussion

This study attempts to find the underlying factors of problematic Internet use and intends to determine the extent to which high school students' levels of moral maturity and religious beliefs affect their problematic Internet use for this purpose. As a result, no significant relationship could be determined between religious beliefs and problematic Internet use. However, high school students' level of moral maturity has been identified as a significant predictor of problematic Internet use.

One can say that problematic Internet use has become a global problem in relation to the increase in Internet users. Most studies in the literature that predict problematic Internet use are about determining personal and interpersonal sensitivity factors. However, limited studies are available that have attempted to reveal the relationship between problematic Internet use and positive factors.

Almenayes (2015) investigated the relationship between piety and social media addiction in his study and found that religious beliefs are an important predictor

in two sub-factors of social media addiction. However, there was no meaningful relationships among the other sub-factors. He also determined that religious beliefs (a) protect the individual from the negative effects of social media, (b) allow one to control the time spent using social media, and (c) have no relationship with the compulsive feelings that emerges while using social media.

Charlton, Sog, Anh, and Chew (2013) examined the relationship between Internet addiction tendencies and religious beliefs in adolescents in their study and found a negative relationship between tendencies toward women's Internet addiction levels and religious beliefs of women. However, they could not find any relationship between men's piety levels and Internet addiction tendencies in their study.

Armfield and Holbert (2003) investigated the relationship between piety and Internet use in their study, finding that religious belief is a relatively weak predictor of Internet use compared to variables such as age, income, and education.

Short, Kasper, and Wetterneck (2015) aimed to investigate the relationship between religious beliefs and Internet use intended for pornography in their study and found a negative correlation between the frequency of Internet use intended for pornography and piety. In situations where individuals comply with their religious beliefs and spiritual values, the level of Internet use intended for pornography is near zero.

Zhang et al. (2014) aimed to investigate the relationship between problematic Internet use and universal virtues in their study and found that virtues such as reliability and honesty are important predictors of problematic Internet use.

As a result of this study, moral maturity is thought to have a significant predictive effect on high school students' problematic Internet use. Thus, when considering the findings of this study, the following recommendations can be given for future studies on problematic Internet use. Firstly and prominently neglected in the literature, studying positive factors over problematic Internet use is thought to be useful in predicting problematic Internet use. By taking into consideration the relationship between problematic Internet use and moral maturity, conducting individual and group studies for psychological counselors to develop moral maturity in school would be useful. Carefully maintaining values education in schools is also considered necessary.

The finding that moral maturity is a significant predictor of problematic Internet use, which arose as a result of the research, is thought to contribute to preventing and intervening in problematic Internet use.

As a result, individuals' moral maturity is thought to provide an important contribution both for performing psychological counseling services for the prevention of problematic Internet use and for future studies.

Kaynakça/References

- Almenayes, J. J. (2015). Empirical analysis of religiosity as predictor of social media addiction. *Journal of Arts and Humanities*, 4(10), 44–52.
- Altemeyer, B., & Hunsberger, B. (2004). A revised religious fundamentalism scale: The short and sweet of it. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 14(1), 47–54.
- Argyle, M., & Beit-Hallahmi, B. (1997). *The psychology of religious behaviour, belief and experience*. New York, NY: Routledge.
- Armfield, G. G., & Lance Holbert, H. (2003). The relationship between religiosity and Internet use. *Journal of Media and Religion*, 2(3), 129–144. http://dx.doi.org/10.1207/S15328415JMR0203_01
- Armstrong, L., Phillips, J. G., & Saling, L. L. (2000). Potential determinants of heavier internet usage. *International Journal of Human-Computer Studies*, 53, 537–550.
- Ayten, A. (2012). *Tanrıya sığınmak: Dinî başa çıkma üzerine psiko-sosyal bir araştırma*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Bayraktar, F. (2001). İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.
- Bayraktar, F. (2013). İnternet ve ergen gelişimi. M. Kalkan ve C. Kaygusuz (Ed.), İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler içinde (s. 75–94). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum* (20. basım). Ankara: Pegem Yayınları.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: Development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553–575.
- Caplan, S. E. (2005). A social skill account of problematic internet use. *Journal of Communication*, 55(4), 721–736.
- Ceyhan, E. (2008). Ergen ruh sağlığı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15, 109–116.
- Ceyhan, E. (2010). Problemli internet kullanımı düzeyi üzerinde kimlik statüsünün ve cinsiyetin yordayıcıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 10(3), 1323–1355.
- Charlton, J. P., Soh, P. C., Ang, P. H., & Chew, K. W. (2013). Religiosity, adolescent internet usage motives and addiction: An exploratory study. *Information, Communication & Society*, 16(10), 1619–1638.
- Clark, W. H. (1961). *The psychology of religion* (3rd ed.). New York, NY: MacMillan.
- Çağrıncı, M. (1989). Ahlak. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 2, s. 1–9). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Çağrıncı, M. (1989). İslâm düşüncesinde ahlâk. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Çekin, A. (2013). Öğretmen adaylarının ahlaki olgunluk düzeyleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(3), 1035–1048.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior, 17*, 187–195.
- Davis, R. A., Flett, G. L., & Besser, A. (2002). Validation of a new scale for measuring problematic Internet use: Implications for pre-employment screening. *CyberPsychology & Behavior, 15*, 331–347.
- Esen, B. K. (2009). Adolescents' Internet addiction is predicted by peer pressure and perceived social support. *Education Sciences, 4*(4), 1331–1340.
- Hood, R. W. Jr., Hill, P. C., & Spilka, B. (2009). *The psychology of religion: An empirical approach* (4th ed.). New York, NY: The Guilford Press.
- Hökelekli, H. (1998). *Din psikolojisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi* (24. basım). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, M. & Aydın, C. (2011). Üniversite öğrencilerinin dini inanç ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 30*(30), 15–42.
- Kılıç, R. (2007). İslâm kelimelerinde ahlâk anlayışı. R. Kaymakcan ve M. Uyanık (Ed.), *Teorik ve pratik yönleriyle ahlâk* içinde (s. 162–188). İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi.
- Kim, K., Ryu, E., Chon, M. Y., Yeun, E. J., Choi, S. Y., Seo, J. S., & Nam, B. W. (2006). Internet addiction in Korean adolescents and its relation to depression and suicidal ideation: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies, 43*(2), 185–192. <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2005.02.0075>
- Knabb, J. J., & Pelletier, J. (2014). The relationship between problematic Internet use, God attachment, and psychological functioning among adults at a Christian university. *Mental Health, Religion & Culture, 17*(3), 239–251. <http://dx.doi.org/10.1080/13674676.2013.787977>
- Koch, W. H., & Pratarelli, M. E. (2004). Effects of intro/extraversion and sex on social internet use. *North American Journal of Psychology, 6*(3), 371–382.
- Kohlberg, L. (1958). *The development of modes of moral thinking and choice in the years 10 to 16*. Chicago, IL: University of Chicago.
- Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. (2002). Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological well-being? *Journal of Social Issues, 58*(1), 49–74.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character: How our schools can teach respect and responsibility*. New York, NY: Bantam Books.
- Summers, D. (Ed.). (1995). *Longman dictionary of contemporary English*. Harlow: Longman.
- Meyers, L. S., Gamst, G., & Guarino, A. J. (2006). *Applied multivariate research. Design and interpretation*. London, UK: Sage.
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological Internet use among college students. *Computers in Human Behavior, 16*, 13–29.
- Niemz, K., Griffiths, M., & Banyard, P. (2005). Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire (GHQ), and disinhibition. *Cyberpsychology & Behavior, 8*(6), 562–570.
- Peker, H. (2000). *Din psikolojisi*. Samsun: Aksiseda Matbaası.
- Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M., & Kaplan, M. (2000). The relationship of Internet to depression and social isolation among adolescents. *Adolescence, 35*(138), 237–242.

- Savcı, M. & Aysan, F. (2016). Bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve duyguların internet bağımlılığını yordamadaki katkıları. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3, 401–432.
- Selfhout, M. H., Barnje, S. J., Delsing, M., Bogt, T. F., & Meeus, W. H. J. (2009). Different types of Internet use, depression, and social anxiety: The role of perceived friendship quality. *Journal of Adolescence*, 32, 819–833.
- Senemoğlu, N. (2001). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Yayınları.
- Shapira, N. A., Goldsmith, T. G., Keck, P. E., Jr. Khosla, U. M., & McElroy, S. L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *Journal of Affective Disorders*, 57, 267–272.
- Shaw, M., & Black, D. W. (2008). Internet addiction: Definition, assessment, epidemiology and clinical management. *CNS Drugs*, 22, 353–365.
- Short, M. B., Kasper, T. E., & Wetterneck, C. T. (2015). The relationship between religiosity and Internet pornography use. *Journal of Religion and Health*, 54(2), 571–583.
- Siyez, D. M. (2014). Lise öğrencilerinde problemlı internet kullanımının yordayıcıları olarak heyecan arama ve cinsiyet. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 1(1), 63–97.
- Sun, P., Unger, J. B., Palmer, P. H., Gallaher, P., Chou, C. P., Baezconde-Garbanati, L., ... Johnson, C. A. (2005). Internet accessibility and usage among urban adolescents in southern California: Implications for web-based health research. *Cyberpsychology & Behavior*, 8, 441–453.
- Şengün, M. & Kaya, M. (2007). Ahlakı Olgunluk Ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(24-25), 51–64.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson Education.
- Taçyıldız, Ö. (2010). *Lise öğrencilerinin internet bağımlılık düzeylerinin bazı değişkenlere göre yordanması* (Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Treuer, T., Fabian, Z., & Füredi, J. (2001). Internet addiction associated with features of impulse control disorder: Is it a real psychiatric disorder? *Journal of Affective Disorders*, 66, 283. [http://dx.doi.org/10.1016/S0165-0327\(00\)00261-5](http://dx.doi.org/10.1016/S0165-0327(00)00261-5)
- Vergote, A. (1999). *Din inanç ve inançsızlık* (V. Uysal, Çev.). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Whang, L. S., Lee, S., & Chang, G. (2003). Internet over user's psychological profiles: A behavior sampling analysis on Internet addiction. *Cyberpsychology & Behavior*, 6, 143–150.
- Yang, S. C., & Tung, C. J. (2007). Comparison of internet addicts and non-addicts in Taiwanese high school. *Computers in Human Behavior*, 23, 79–96.
- Yen, C. F., Ko, C. H., Yen, J. Y., Chang, Y. P., & Cheng, C. P. (2009) Multi-dimensional discriminative factors for Internet addiction among adolescents regarding gender and age. *Psychiatry and Clinical Neuro-Sciences*, 63, 357–364.
- Young, K. S. (1998). Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *Cyber Psychology, Behavior and Social Networking*, 1, 237–244. <http://dx.doi.org/10.1089/cpb.1998.1.237>
- Young, K. S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences. *American Behavioral Scientist*, 48, 402–415. <http://dx.doi.org/10.1177/0002764204270278>
- Young, K., & Rodgers, C. (1998). The relationship between depression and internet addiction. *Cyber Psychology and Behavior*, 1(1), 25–28.

- Yücel, N. & Gürsoy, F. (2013). Ergenlerin akran ilişkileri ile yalnızlık düzeylerinde internet kullanımının etkisi. M. Kalkan ve C. Kaygusuz (Ed.), *İnternet bağımlılığı sorunlar ve çözümler* içinde (s. 211–230). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Zhang, Y., Yang, Z., Duan, W., Tang, X., Gan, F., Wang, F., ... Wang, Y. (2014). A preliminary investigation on the relationship between virtues and pathological internet use among Chinese adolescents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 8(1), 1–7.